

WSTĘP

Oddany specjalny tom XXVI Studiów Środkowoeuropejskich i Bałkanistycznych pt. *Tożsamość i samoidentyfikacja bałkańskich narodów, mniejszości etnicznych i religijnych po rozpadzie Jugosławii. Historia – kultura – język – media* obejmuje analizę procesów związanych z budowaniem tożsamości i samoidentyfikacją narodów, mniejszości etnicznych i religijnych głównie po rozpadzie Jugosławii, które rozpatrywane były na płaszczyźnie historycznej, politologicznej, kulturowej, językoznawczej i medialnej. Naukowcy z Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Serbii oraz z Polski omówili problemy dotyczące przenikania się kultur i historii w budowaniu własnej i/lub negowaniu cudzej tożsamości narodowej, funkcjonowania mitów i stereotypów narodowych w procesach destrukcji poczucia narodowego i budowania własnej tożsamości. Na nowo przeanalizowano koncepcje związane z funkcjonowaniem państw wielokulturowych, wielojęzycznych i wieloetnicznych oraz związane z tym zakłócenia w obrębie tożsamości narodowej (z zagrożeniem jej utraty lub powiększeniem autonomii).

Budowanie tożsamości to dynamiczny proces, to ciągła identyfikacja z własną (lub cudzą) historią, kulturą, językiem, i ich rozwijanie lub zanegowanie. Tożsamość narodo- wa – oraz dyskurs narodowy – nie jest to *fait accompli*, podlega ciągłym zmianom, jest na nowo konstruowana. Po transformacjach ustrojowo-społeczno-politycznych na Bałkanach rodzi się konieczność nowego spojrzenia narodów Europy Środkowo-Wschodniej na własną przeszłość i przyszłość w celu określenia swej roli w sytuacji, w jakiej znalazły się po ważnych procesach politycznych, tj. rozpadzie federacyjnej Jugosławii, uzyskaniu niepodległości, kryzysach ideologicznych wewnątrz struktur społecznych i politycznych, konfliktach, mających często krwawy przebieg, a związanych z dominacją lub pomniejszeniem znaczenia grup narodowych i wspólnot etnicznych oraz religii.

Przejmowanie obcej przeszłości, jak w przypadkach: Macedonii – Bułgarii – Grecji, Serbii – Chorwacji – Bośni i Albanii – Kosowa – Serbii – Macedonii oraz Węgier – Wojwodiny – Serbii, staje się przyczyną konfliktów oraz powoduje pojawienie się kwestii dotyczących autonomii, prawa do samostanowienia czy też secesji.

W ponowoczesnej rzeczywistości międzynarodowej, o której pisał James Rosenau¹ jako „erze turbulencji”, zachodzą równocześnie procesy integracji i fragmentaryzacji.

¹ J. N. Rosenau, *Governance in a New Global Order*, [w:] D. Held, A. G. McGrew, *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*, Malden, MA 2002, s. 70.

Z jednej strony dochodzi do wyodrębnienia nowych grup i subgrup, które definiują swoją tożsamość, z drugiej strony do powstania tożsamości zbiorowych – europejskiej, zachodniej, wschodniej, bałkańskiej. Są to zatem problemy w zakresie krystalizacji nowych narodów (Boszniacy) i języków (boszniacki), zanikania (asymilacji) narodów i grup etnicznych (Pomacy, Wołosi, Goranie), grup i wspólnot wykluczonych – jak Romowie oraz budowania europejskiej tożsamości Bałkanów, do której odwołują się wszystkie narody, grupy etniczne i religijne.

W prezentowanym XXVI tomie Studiów Środkoeuropejskich i Bałkanistycznych znalazły się 22 teksty, których autorami są m.in. tak znani naukowcy, jak prof. Snežana Venovska-Antevska z Instytutu Języka Macedońskiego im. Krste Misirkova w Skopiu, prof. Dušan T. Bataković z Instytutu Studiów Bałkanistycznych Serbskiej Akademii Nauk i Umiejętności w Belgradzie, prof. Katerina Todoroska z Instytutu Historii Narodowej w Skopiu, prof. Vera Katz z Instytutu Historii Uniwersytetu w Sarajewie i inni, prezentujący wraz z polskimi uczonymi swoje badania naukowe. Tom ten jest wynikiem współpracy badaczy z Instytutu Historii Narodowej w Skopiu i Komisji Środkoeuropejskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, a jednocześnie efektem pracy Komisji Dziejów Najnowszych przy Międzynarodowym Komitecie Słowianoznawstwa. Wszystkim, którzy przyczynili się do jego powstania, składam serdeczne podziękowania.

Irena Stawowy-Kawka